

Stadsrapporten

Amsterdam

Website : www.protestantsamsterdam.nl

Op weg naar een wervende kerk

Uit de fusie van hervormden en gereformeerden ontstond in 2005 de Protestantse Kerk Amsterdam. Vanuit het oogpunt van herkenbaarheid voor de samenleving besloot men niet van 'gemeente' te spreken maar van 'kerk'. Later in dat jaar nam de nieuwe Algemene Kerkenraad de nota 'Op weg naar een wervende kerk' aan. Hiermee zette de PKA een stedelijke beleidskoers in die niet primair gericht was op reorganisatie als gevolg van krimp, maar op een proces van kerkvernieuwing. De trefwoorden waren 'versoberen, verbeteren en vernieuwen'. Deze vernieuwing werd niet gezien als een doel op zichzelf maar als middel om andere vormen van kerkzijn te ontwikkelen, die beter aansluiten bij de tijd en bij de mensen in en buiten de kerk. En die daardoor een bijdrage kan leveren aan het wervend karakter en de vitaliteit van de wijkgemeenten. In 2006 werd de roeping van de kerk opnieuw geformuleerd: 'De PKA weet zich geroepen de liefde van God in deze stad gestalte te geven.' Zoveel mogelijk werden wijkgemeenten en personen bij het proces betrokken, o.a. door middel van gemeenteconsultaties.

Herbronnen, profileren en netwerken

In de afgelopen jaren zijn in het kader van dit proces vele activiteiten van wijkgemeenten en projecten georganiseerd en wordt 'soms aarzelend en soms krachtadig' vormgegeven aan kerk zijn in Amsterdam. 'Hoewel nog lang niet alles is gerealiseerd, zijn veel hoopvolle ontwikkelingen zichtbaar', wordt geconstateerd in de inleiding van het beleidskader 2011-2016 van de PKA. Er is voldoende aanleiding om de ingezette koers consequent voort te zetten. 'Herbronnen, profileren en netwerken' zijn de trefwoorden voor de volgende fase. Herbronnen is gericht op de inspiratie en de identiteit van de kerkelijke gemeenten, profileren is gericht op zichtbaarheid en betekenis hebben voor anderen, en bij netwerken gaat het om het leggen van verbindingen met bondgenoten. Speerpunten vormen 'kerk in de stad' en 'kerk met elkaar' (onderlinge relaties binnen de PKA), een aantal prioriteiten (vernieuwingsprojecten) en de vervulling van noodzakelijke beleidsvoorwaarden (zoals financieel gezonde wijkgemeenten).

Veelkleurig in beweging

De PKA wordt gevormd door 20 wijkgemeenten en beslaat niet de gehele stad Amsterdam. In het aantal wijkgemeenten is de laatste jaren geen sterke wijziging opgetreden. Enkele kwetsbare gemeenschappen werden gestimuleerd tot nauwe samenwerking en fusie. Daarentegen zijn nieuwe locaties gesticht, zoals op IJburg en onlangs het Elthetocomplex. Wijkgemeenten worden gestimuleerd hun eigen profiel te versterken en het geloofsgesprek met hun omgeving aan te gaan. Er is sprake van een missionaire omslag en er wordt gewerkt aan kerkplantingen. Het Kerkelijk Bureau heeft tevens tot taak de gemeenten te ondersteunen op het gebied van beleid. Het diaconaal bureau organiseert een veelheid van diaconale projecten en activiteiten in de stad. Beide bureaus zijn herkenbaar aanwezig in Amstelhoven, een complex van twee gebouwen rond een opengestelde tuin, gelegen dicht achter het museum Hermitage (voormalig diaconaal verzorgingshuis Amstelhof). De PKA ziet zich als 'veelkleurig en veelzijdig': van evangelisch tot vrijzinnig. Vanzelfsprekend wordt de PKA geconfronteerd met ontwikkelingen op het gebied van ledental en financiën die elders spelen. Met het hierboven aangegeven beleid probeert men hieraan een positieve

wending te geven. Wel werkt men aan financiële transparantie en sluitende begrotingen. De PKA beschikt zowel aan diaconale als niet-diaconale zijde nog over financiële reserves.

Cees de Soet, moderamenlid van de AK, spreekt van een zekere ‘Schwung’ die het beleid teweeg heeft gebracht. Het grote risico is dat kerken teveel bezig zijn met overleven en hierdoor naar binnen gericht. Maar het moet er op basis van je geloof juist om gaan hoe je de kerkelijke gemeenschap relevant maakt voor mensen van deze tijd. Daarbij moet de kerk ook betrokkenheid bij de samenleving tonen, je richten op de stad en haar bewoners. Een voorbeeld daarvan is het programma *Fair city fair church*, waarin de interreligieuze dialoog wordt gestimuleerd. Positieve omstandigheden moeten optimaal worden benut. Zo is er in Amsterdam in verschillende wijken sprake van een instroom van nieuwe, jonge bewoners die actief bij de kerk betrokken kunnen worden. Men neemt deel aan evenementen, ook in de Gay Pride is een stand van de kerken aanwezig. Deze activiteiten worden ondersteund door een PR-programma en een van de predikanten (scriba Julia van Rijn) is gedeeltelijk vrijgesteld, om als woordvoerder van de kerk op te treden. Door actief deel te nemen aan de maatschappelijke stages biedt men een aantal jongeren zicht op activiteiten van de kerk. Het begint er al mee dat velen er geen idee van hebben wat de kerk doet. Ook worden verbindingen gelegd met de scholen. Er zijn jongerenprojecten maar ook projecten gericht op de positie van de ouderen in de kerk. De protestantse diaconie heeft een aantal locaties in de stad en werkt eveneens in vele projecten samen met maatschappelijke organisaties. In activiteiten op het raakvlak van spiritualiteit en kunst probeert men aanraking te vinden met de ‘creatieve klasse’. Omdat het niet zal lukken alleen op de traditionele manier bij de kerk te betrekken, wordt nagedacht over differentiaties in het lidmaatschap.

AK

Teneinde het vernieuwingsproces te kunnen aansturen, is het functioneren van de Algemene Kerkenraad gewijzigd. De AK komt niet meer dan zes keer per jaar bijeen. Daarnaast stelde de AK kerngroepen in, bijvoorbeeld voor communicatie, jeugdwerk en vorming&toerusting. De rol van deze kerngroepen is in de afgelopen jaren belangrijker geworden. Het moderamen van de AK coördineert het gehele proces.

Een belangrijk aspect vormt ook de samenwerking van de predikanten. Deze begon aanvankelijk enigszins onder druk van de AK maar geleidelijk ontstaat een werkgemeenschap van predikanten. Specialisaties worden benut en predikanten van wijkgemeenten met vergelijkbaar profiel werken samen. Het predikantenteam kan worden aangesproken op deze samenwerking en op hun gezamenlijke inbreng in een eigentijdse vertaling van het geloof. Ook vindt preekruil plaats.

De PKA is graag bereid anderen te laten delen in de ervaringen. Daartoe bevat de bovengenoemde website veel informatie, verhalen en stukken (zoals het beleidskader en een hierop gebaseerde brochure). Maar als dit niet voldoende is, kan men contact opnemen met het Kerkelijk Bureau.

Link naar de pagina over visie en missie van de website, voorzien van diverse stukken:

<http://www.protestantsamsterdam.nl/over-ons/visie-en-missie.html>

Link naar het beleidskader (beleidsplan) van de PKA:

<http://www.protestantsamsterdam.nl/images/stories/downloads/2012/Beleid/beleidskader20112016.pdf>

Amersfoort

Website : www.pkn-amersfoort.nl

Beleidsplan

Amersfoort heeft een uitgebreid en interessant beleidsplan opgesteld in 2010 nadat de fusie tussen de kerken van de PKN tot stand was gebracht. Het beleidsplan bevat een groot aantal aanbevelingen. Binnenkort wordt de realisatie geëvalueerd en worden plannen op basis daarvan aangepast.

<http://www.pkn-amersfoort.nl/art/uploads/file/Beleidsplan.pdf>

Communicatie

Al voordat de fusie een feit was, beseften de fusiepartners het grote belang van een goede communicatie. Men was zo gelukkig een professionele vrijwilliger te vinden, die als eindredacteur van het (al vele jaren gezamenlijke) kerkblad goed ingevoerd was en nu aantrad als coördinator communicatie. Samen met een commissie communicatie had zij een belangrijke rol bij de totstandkoming van het beleidsplan, de ontwikkeling van een logo, huisstijl, website, per wijk gedifferentieerd materiaal voor de Actie Kerkbalans, etc.

Fusie en profilering van wijkgemeenten

Allereerst iets over de fusie. Er werd een nieuwe wijkindeling gemaakt, maar leden konden lid blijven van hun oorspronkelijke kerk, ook al woonden zij niet in de aan die kerk toegewezen geografische wijk. Wel is elke kerk verantwoordelijk voor de opvang van nieuw- ingekomenen in de eigen wijk. Centraal is voor dat welkomstwerk beleid afgesproken en een brochure gemaakt waarin elke wijk zich voorstelt. Nieuw- ingekomenen wordt erop gewezen dat zij vrij zijn in hun keuze voor een wijkgemeente.

Een en ander leidde tot een duidelijke profilering van de wijkgemeenten. Zelfs de Lutherse Kerk kon zich daarin voegen en is binnen de PGA geïntegreerd. Er is een kerkenraadscommissie opgericht die het behoud van de lutherse traditie moet waarborgen.

Opmerkelijk is dat de Protestantse Gemeente op haar site ook melding maakt van het bestaan van een samenwerkingsverband van drie vrijzinnige kerken, waarbij men zich kan aansluiten. Het profileren van kerken, waardoor de keuzemogelijkheden voor gemeenteleden toenemen, wordt hier niet alleen toegestaan, het wordt gestimuleerd.

Gemeenten die zich profileren als geografische wijkgemeente laten een afnemend aantal leden zien, terwijl gemeenten die zich profileren qua modaliteit stabiel blijven of een lichte stijging in ledental laten zien. <http://www.pkn-amersfoort.nl/index.php?go=home.showPages&pagenr=34&pid=34&parent=10>

Ouderenpastoraat

Mede geïnspireerd door een expert meeting van het Beraad Grote Steden en een oriëntatie in Utrecht is een werkgroep ouderenpastoraat gevormd, die voor de AK dit werkveld in beeld bracht. Verdere stappen op dit gebied volgen. Eén van de wijkgemeenten (Bergkerk) heeft, met steun van het Stimuleringsfonds van de PGA, het ouderenproject “onder de vijgenboom” opgezet. [www.pkn-amersfoort/wie zijn wij /projecten](http://www.pkn-amersfoort/wie-zijn-wij/projecten).

Missionair en diaconaal

Een werkgroep missionaire presentie gaat binnenkort een rapport uitbrengen en heeft daarvoor de missionaire visie en activiteiten van alle wijkgemeenten geïnventariseerd.

De PGA was aanjager van het ook in Amersfoort houden van een Kerkennacht in 2011 en leverde veel inzet van menskracht aan de centrale organisatie ervan. Ook alle wijkgemeenten deden mee. De Raad van Kerken Amersfoort was verantwoordelijk voor de uitvoering. Zie: www.kerkennachtamersfoort.nl Interessant onderdeel van het diaconale werk is de participatie in het straatpastoraat. <http://www.straatpastor.nl/>

Arnhem

Website : <http://www.protestantsekerkarnhem.nl>

De Protestantse Gemeente Arnhem bestaat uit vijf gewone wijkgemeenten plus een pastoraatgemeenschap (Sion) en neemt deel aan een oecumenische geloofsgemeenschap in Arnhem-zuid. Tevens is er een hervormde wijkgemeente van bijzondere aard binnen de PGA. De website van de PGA verwijst vooral door naar deze wijkgemeenten. De exploitatie van de beeldbepalende en historische Eusebiuskerk is ondergebracht bij een stichting, met deze stichting is overeengekomen dat er jaarlijks tien vieringen mogen worden gehouden .

Onderzoek Kaski

De scriba de heer Veenstra meldt dat de PGA aan onderzoeksburo Kaski opdracht heeft gegeven een onderzoek in te stellen en prognoses te leveren, waarvan de rapportage in 2010 beschikbaar kwam. In eerste instantie leverde dit vooral kwantitatieve gegevens op maar er zijn (met name na een 'heidag' in een vervolgrapportage van 2011, zie vermelding bijlagen) ook kwalitatieve aspecten toegevoegd.

Visie en beleid

Wat betreft visie wordt de verwoording 'Toekomst, geloof, kerk en stad' uit het beleidsplan 2004-2008 nog van kracht beschouwd. Men wil een doelgroepenbeleid voeren, waarin sterker onderscheid gemaakt wordt tussen de (relatief kleine) binnenkring van actieve gemeenteleden en de buitenkring. Tevens wil men de apostolaire en diaconale presentie in de samenleving in stand houden. Wijkgemeenten worden gestimuleerd het eigen profiel te verhelderen. De kerkordelijk bepaalde bevoegdheden worden uitgeoefend door de stedelijke bestuursorganen.

Herstructurering

Op grond van de prognoses ziet men het als onvermijdelijk 'de tering naar de nering' te zetten en kiest men voor concentratie. Op termijn heeft men de vorming van een gemeente met één kerkenraad voor ogen en dus afschaffing van de structuur van de stedelijke gemeente. Als tussenfase stelt men de vorming van twee gemeenten voor (Arnhem-noord en -zuid).

Gesproken wordt over een meer flexibele inzet van de predikantenformatie, waarvoor men bij de predikanten bereidheid ontmoet. Ook het aantal locaties zal verder moeten afnemen.

Voor de begeleiding van het beoogde proces en voor fondsenwerving wil men (gedurende 3 jaar) externe deskundigheid inzetten. Men hoopt op afzienbare termijn een goede procesbegeleider aan te trekken, suggesties voor kandidaten van het BGS zijn welkom. Verdere opbouw van samenwerking tussen wijkgemeenten is van groot belang. Rond 2015 zou tevens sprake moeten zijn van self supporting van de wijkgemeenten.

Missionaire gemeente

Overigens wordt ook gewerkt aan de vorming van een pleisterplaats in een nieuwe wijk (Schuytgraaf), indien mogelijk in oecumenisch verband. De missionaire predikant wordt hier gedeeltelijk ingezet.

Naar aanleiding van vraag 2 wordt verwezen naar de hierboven al genoemde rapporten.

Terzijde wordt nog opgemerkt:

- dat ook de Protestantse Gemeente Nijmegen (op basis van het beleidsplan Kiezen voor de Toekomst uit 2006; PGN is geen lid BGS) koos voor een herstructurering naar een gemeente met één kerkenraad en secties.
- dat de deelnemers van de PGA de BGS-conferentie van november 2011 over samenwerking van wijkgemeenten zeer hebben gewaardeerd.

Breda

Website : <http://www.protestantsegemeentebreda.nl>

Beleidsplan

Interessante en creatieve website. Er is een grondig doordacht en goed beleidsplan gemaakt dat inspeelt op nieuwe religiositeit. Voor bespreking van dit beleidsplan bezocht het Moderamen van de Synode onlangs (op 23 maart 2010) Breda. Het beleidsplan is inmiddels enigszins verouderd en vraagt aanpassing

Noorderlicht

Er loopt een ambitieus program getiteld "Noorderlicht: Het motto van dit project is : "Noorderlicht is een beeld voor het verrassende, creatieve en inspirerende licht van God op plaatsen waar wij dat niet verwachten. Dit licht daagt ons uit sporen hiervan te ontdekken in het leven van alle dag en daar vorm en stem aan te geven." Onderdeel van dit project is pastoraat middels de moderne sociale media. Er worden creatieve vieringen en ontmoetingsmomenten georganiseerd. Helaas is er geen geld om het project te continueren als medio volgend jaar het project afloopt. Er wordt gezocht naar mogelijkheden om het project te 'integreren' in het wijkwerk. Eén van de moeilijkheden is tot op heden dat het project te zeer geïsoleerd is van de wijkgemeenten. De vraag is welke condities er nodig zijn om onderdelen van het project na de stopzetting over te nemen. <http://www.noorderlichtbreda.nl/pioniersplek-noorderlicht>

Wijkoriëntatie

In Breda is de oriëntatie van de gemeenten primair op de eigen wijk. Door de fysieke barrière midden door de stad van een spoorweg is er weinig "wijk-gevoel" tussen de wijk boven en die beneden het spoor. Het is mede daardoor moeilijk de wijken verantwoordelijk te maken voor integrale stadsactiviteiten. De echte energie zit in de wijken en wordt besteed aan die wijken.

Samenwerking predikanten

In het predikantenteam spant men zich in constructief samen te werken. Wil een stadsbrede taakverdeling tot stand komen zal dit overleg nog intensiever en frequenter moeten worden.

Grote Kerk

De protestantse kerkgemeente is eigenaar van de beroemde Grote kerk in Breda. Het gebruik en de exploitatie is uit handen gegeven aan een Stichting die de kerk voor een breed spectrum van gelegenheden verhuurt.

Den Haag

Website : www.protestantsegemeentedenhaag.nl

Herstructurering

Veel aandacht zal de komende tijd worden opgeëist door een grootscheepse herstructurering in Den Haag. 7 van de 16 kerken moeten sluiten. Dat herstructureringsplan is in het algemeen als positief en noodzakelijk ontvangen. Met opzet is niet op voorhand een ver gaande uitwerking bedacht, omdat het beter leek daarvoor een beroep te doen op de creativiteit van de betrokken wijkgemeenten die worden samengevoegd. Over het besluit tot herstructurering is onderstaande link te raadplegen [besluit herstructurering](#)

Gebouwen

Een onafhankelijke commissie gebouwen is ingesteld die advies moet uitbrengen over de vraag welke kerkgebouwen door de PKN buiten gebruik zullen worden gesteld. Zij stelden een interessante notitie op over de criteria die daarvoor gelden.

[plan van aanpak commissie gebouwen](#)

Missionaire activiteiten gemeenten

Wie een interessant beeld wil krijgen van de missionaire en andere activiteiten van de Haagse gemeenten verwijzen we naar een rapport dat Henk de Roest daarover met een aantal studenten maakte.

[rapport missionaire activiteiten](#)

Op weg naar Pasen

Ter voorbereiding op Pasen is een notitie opgesteld gericht aan de verschillende wijkgemeenten die bedoeld is om een gezamenlijk pad uit te zetten voor de weg naar Pasen.

[op weg naar Pasen](#)

Voor de categorie 18-40 jaar is de "Nacht van de Hoop" opgezet als een zoektocht naar het licht . Een heel boeiend eigentijds program dat te vinden is op

www.nachtvande hoop.nl

Pastorale diensten

In veel gemeenten rijzen vragen over het aanbieden (tegen vergoeding) van diensten van de kerk aan mensen rondom de kerk. In Den Haag bestaat een website waarop men zulke diensten kan aanvragen ook al heeft men geen binding met de kerk. In de praktijk wordt deze dienst vooral voor rouw- en trouwdiensten geraadpleegd. Het aanbod kan worden geraadpleegd middels onderstaande link.

www.pastoralediensten.nl

Stek

In Den Haag is gevestigd het bureau STEK (voor stad en kerk). Stek is de uitvoeringsorganisatie van de Protestantse Gemeente te 's-Gravenhage en veel van hun werk is van groot belang voor de kerk. Op deskundige wijze ondersteunt het bureau activiteiten op het gebied van bijvoorbeeld diaconie, jeugdwerk, migrantenkerken, ouderen etc. Naast het werk voor de PGG werkt Stek ook voor andere opdrachtgevers zoals de gemeente Den Haag en werkt waar mogelijk samen met andere organisaties en fondsen. Stek doet teveel om in het kader van deze brochure te noemen. We bevelen de lezers aan om de website van STEK eens te bezoeken en daaruit ideeën op te doen voor het werk in eigen gemeente. www.steknet.nl

Deventer

Website : www.pkn-deventer.nl

Het moderamen van de Algemene Kerkenraad heeft de vragen uit de inventarisatieronde in hun februarivergadering behandeld, waarna de beantwoording plaatsvond door scriba de heer IJspeert.

Herstructurering

Het is een gecompliceerde periode voor de Protestantse Gemeente te Deventer, aangezien in september a.s. twee locaties (Open Hof en Van Vlotenhof) zullen worden gesloten, waarna het gemeentelven voor de gehele stad Deventer geconcentreerd zal worden in één locatie, t.w. de Grote of Lebuïnuskerk.

Tevens zal aan het begin van het volgende seizoen worden overgeschakeld van een stedelijke gemeente met Algemene Kerkenraad en twee wijkgemeenten op een gemeente met één kerkenraad.

Het gaat dus om een proces van samenvoeging en herinrichting van de Protestantse Gemeente.

Communicatie over herstructurering

In de afgelopen periode hebben verschillende gemeenteavonden over de plannen plaatsgevonden, waarin met name de voorgenomen sluiting van twee kerkgebouwen veel emoties oproepen. De teruggang in ledental en financiën is echter van dien aard, dat het niet verantwoord is reorganisatie uit te stellen. Gemeenteadviseur Jan Boer hield presentaties onder het motto 'Krimp zonder kramp'. Geleidelijk zien gemeenteleden de onvermijdelijkheid van de besluitvorming in.

Men zet erop in te voorkomen dat gemeenteleden van de te sluiten locaties zich 'te gast' zullen voelen in de Grote Kerk: het is de bedoeling dat de gehele gemeente een nieuwe start zal maken. Verder zal men aandacht schenken aan de samensmelting van de uiteenlopende culturen van de locaties, en zal men zeker op enigerlei wijze present willen blijven in de buitenwijken.

Eindhoven

Website : www.pkn-eindhoven.nl

Herstructurering

In Eindhoven heeft onlangs een fusie plaats gevonden tussen de twee wijkgemeenten ten noorden van de spoorlijn. Samen heten zij nu de Johanneskerkgemeente.

Samenwerking

De twee wijkgemeenten ten zuiden van de spoorlijn zijn bezig een samenwerkingstraject uit te zetten, waarvan de eindfase nog niet is gedefinieerd. Wel gaan beide gemeenten gezamenlijk een predikant en een kerkelijk werker beroepen in bestaande vacatures.

Missionair

Daarnaast is er een missionaire gemeente van bijzondere aard, die als speerpunt het bereiken van jeugd en jongeren heeft. De Evangelisch Lutherse Gemeente werkt nauw samen met de Protestantse Gemeente Eindhoven, maar is daar nog geen deel van.

Stadsdiaconaat

Het stadsdiaconaat beraadt zich op de gevolgen die het economisch beleid van Nederland en de stad Eindhoven op termijn heeft voor de doelgroepen waarop het diaconaat zich richt. Een projectplan m.b.t. de rol van de kerk in antwoord daarop is in voorbereiding.

Toekomstscenario's

Voorts is een denkproces begonnen over de richting waarin de protestantse gemeente zich in de verdere toekomst zal ontwikkelen en de gevolgen die dat heeft voor de huisvesting van de gemeente.

Enschede

Website www.pgenschede.nl

Geloven in Enschede : herstructurering

'Geloven in Enschede' zo heet de visienota waarmee Enschede naar de toekomst kijkt: "Graag sluiten wij ons als kerk aan bij initiatieven en activiteiten die de stad in bloei zet. Vanuit onze geloofstraditie hebben wij daar inspirerende woorden en rituelen bij. En omgekeerd kunnen we als kerk ook leren van de stad waar we deel van uitmaken. Kerk en Stad zijn op elkaar betrokken, ze horen bij elkaar."

De nota luidt een proces in waarbij er in 2015 van de huidige 7 kerken slechts één kerk in Enschede overblijft naast een kerk voor een wijkgemeente van bijzondere aard. Daarnaast wordt een aantal wijkcentra gehandhaafd of gezocht, waarin wijk georiënteerde activiteiten kunnen plaats vinden.

<http://images.protestantsekerk.net/uploads/klant208/files/Rapport%20en%20Besluit-dec2009.pdf>

Onlangs is een aanvullende notitie verschenen die te vinden is via de link :

<http://images.protestantsekerk.net/uploads/klant208/files/Voortgang%20proces%20Geloven%20in%20Enschede-apr2011.pdf>

De aanwezigheid van de kerk in de wijken kan verschillende vormen aannemen. Bestaande of nieuwe wijkcentra of intrekken bij bestaande gebouwen (buurtcentra, zorginstellingen etc.) waarin meer activiteiten voor gemeenschapsvorming te vinden zijn. Ook kan gekozen worden voor meerdere locaties voor kleine kringen. De bestaande wijkgemeenten mogen hun creativiteit op die keuzes loslaten.

Taakverdeling predikanten

Er wordt binnen het ministerie in Enschede nauw samengewerkt. Stedelijke coördinatietaken zijn verdeeld over de verschillende predikanten. Er wordt wekelijks overlegd waardoor alle predikanten toch bij de beleidsaspecten van alle aspecten van hun beroep betrokken blijven.

Communicatie

Een belangrijk probleem is de communicatie met de gemeenten. Dat is een essentiële voorwaarde voor het slagen van de ambitieuze veranderingsprocessen die in gang zijn gezet.

Padista's

Een bijzondere vorm van aanwezigheid van de kerk zijn de zogenoemde "padista's" (pastoraal/diaconale staties) die samen met andere kerken worden geïnitieerd als inlooplekken waarin iedereen welkom is voor een gesprek, gezelligheid, eten en onderdak of een moment van stilte.

<http://enschede.protestantsekerk.net/default.aspx?IntEntityId=32177>

Samenwerking kerk en stad

De commissie "Bezinning en bezieling" heeft een groot project opgezet over "het levenseinde". Daarin wordt samengewerkt met een bont palet aan maatschappelijke organisaties. In Enschede, waar de kloof tussen kerk en stad erg groot was is dit een hoopvolle en verrassende ontwikkeling

www.pgenschede.nl/default.aspx?1IntNavId=6223

Het citypastoraat ontwikkelt zich positief; ondermeer de vespers op koopzondagen. Zij trekken het druk-druk-drukke winkelend publiek.

Groningen

Website : www.protestantsegemeentegroningen.nl

Toekomstscenario's

De Protestantse Gemeente Groningen heeft een commissie ingesteld die toekomstscenario's moest schetsen. Begin 2011 publiceerde deze commissie een interessant rapport over die toekomstscenario's. Na een korte analyse van ontwikkelingen in kerk en samenleving worden twee manieren beschreven om naar de kerk te kijken: de kerk als dienstverleningsorganisatie en de kerk als lidmaatschapsorganisatie. Tenslotte worden drie scenario's voorgelegd waaruit een keus kan worden gemaakt. Die scenario beschrijving wordt aangevuld met een overzicht van de gevolgen van elk van die scenario's voor de verschillende aspecten van de gemeenteorganisatie.

Al met al en boeiend rapport. In een van de volgende Nieuwsbrieven kan wellicht meer worden gezegd over de keuzes die worden gemaakt.

<http://www.protestantsegemeentegroningen.nl/PDF/110201%20Commissie%20Toekomstscenario's%20PGG%20eindrapport.pdf>

Discussie over beleidsplan

Wie geïnteresseerd is in de wijze waarop een discussie over zo'n toekomstrapport in een kerkenraad kan verlopen verwijzen wij naar de website van een van de Groningse gemeenten (Fonteinkerk) waar verslag wordt gedaan van zo'n discussie :

<http://www.defontein.info/cms/over-de-fontein/toekomst-pgg/>

Leiden

Website : www.protestantsegemeenteleiden.nl

De Protestantse Gemeente Leiden bestaat uit zes wijkgemeenten. Twee ervan zijn gevestigd in een monumentale binnenstadskerk, nl. de Hooglandse Kerk en de Marekerk. De overige wijkgemeenten bevinden zich in buitenwijken. Daarnaast kent men de Leidse Studenten Ekklesia (LSE), de Vereniging van Vrijzinnige Protestanten (VVP) en de Eglise Réformée Wallonne. Deze zijn alle verbonden met de PGL maar wel zelfstandig. De Evangelisch-Lutherse Gemeente Leiden is geheel zelfstandig.

Een scala van diaconale activiteiten wordt uitgevoerd vanuit het Diaconaal Centrum De Bakkerij. Dit is gevestigd in een historisch pand dat al sinds mensenheugenis ten dienste staat van hulp aan de medemens. Het is nu een eigentijds centrum voor dienstverlening en een vergaderplek voor verschillende maatschappelijke instellingen.

In de kerkelijke traditie van de stad Leiden leefden de wijkgemeenten nogal als 'eilandjes' naast elkaar, zonder een nauw verband.

Herstructurering

De scriba van de AK, de heer Nagelkerke, vertelt dat ook in Leiden de neerwaartse ontwikkeling van ledental en financiën van dien aard is, dat de organisatie erop moet worden aangepast. Er is weliswaar nog een kapitaal maar men kan hierop, met name vanwege de verplichtingen als gevolg van het beheer van monumentale kerkgebouwen, niet verder interen. In 2005 is geprobeerd een sanering van de organisatie door te voeren maar die ronde is mislukt. Elke wijkgemeente vond dat de bezuinigingen 'elders' moesten worden gezocht. Sindsdien zijn wel 2 kerkgebouwen afgestoten en is de predikantenformatie met 2 fte teruggelopen. Momenteel wordt vacaturevervulling t.b.v. 3 wijkgemeenten door de RCBB niet toegestaan, dit vanwege het tekort op de begroting dat sterk is opgelopen. Er is dus noodzaak ontstaan tot een nieuw plan.

Vitalisering

Men werkt nu aan een proces waarin reorganisatie en het bereiken van een sluitende begroting worden gecombineerd met werken aan vitalisering van de wijkgemeenten. Er is een beleidscommissie met vertegenwoordigers uit de wijkgemeenten ingesteld en er worden gemeenteavonden belegd waarin informatie wordt gegeven en aspecten van de plannen worden besproken. Een belangrijke rol speelt hierin gemeenteadviseur Jaap van der Giezen. Door deze gemeenteavonden dringt het besef door dat er iets moet gebeuren en worden gemeenteleden bij de plannen betrokken. Het nadenken over plannen voor vitalisering gebeurt door de wijkgemeenten afzonderlijk. Wel is het de bedoeling dat er ook gemeenteavonden worden gehouden voor groepen van wijkgemeenten en ter gelegenheid van de komende startzondag ook een gezamenlijke viering in één van de kerkgebouwen.

Toekomstscenario's

Voor de toekomst van de gemeente doen verschillende scenario's de ronde, waarbij o.a. wordt gedacht aan het loslaten van de geografische grenzen en overgang naar profielgemeenten. Op deze wijze zou men bijvoorbeeld naar 4 locaties kunnen toewerken. De predikantenformatie zal verder moeten afnemen maar men wil hiernaast kerkelijk werkers aanstellen, en heeft hiermee ook al goede ervaringen. Gedacht wordt aan specialisaties zoals het jongeren- en het ouderenwerk. Er kan in toenemende mate samenwerking van wijkgemeenten worden waargenomen, zoals van de gemeenten in de binnenstad. De planvorming verkeert, zeker voor wat betreft het werken aan vitalisering, nog in een vroeg stadium maar het verloop van de gemeenteavonden vervult de AK-scriba met hoop.

De beleidsnotitie 'Opbouw van vitale kerken in Leiden' is beschikbaar voor belangstellenden uit andere steden en zal waarschijnlijk op korte termijn aan de website worden gehangen.

Rotterdam

Website : www.kerkeninrotterdam.nl

Rotterdam

Blijkens het Jaarboek 2011-2012 van de PKN bestaat de protestantse kerk in de stad (agglomeratie) Rotterdam uit 3 classes, te weten Rotterdam-1, Rotterdam-2 en Schiedam. Tot de classis Rotterdam-1 behoren 14 gemeenten. Naast de Hervormde Gemeente Rotterdam-centrum en de Gereformeerde Kerk Rotterdam gaat het om 5 protestantse gemeenten (zoals in Rotterdam-Kralingen en Krimpen aan de IJssel), 5 hervormde gemeenten (zoals Rotterdam-Delfshaven), 2 gereformeerde kerken (zoals Rotterdam-Alexanderstad). Verder een Lutherse en een Schots hervormde gemeente.

Tot de classis Rotterdam-2 behoren 8 zelfstandige gemeenten. Naast de Protestantse Gemeenten Rotterdam-zuid en Hoogvliet gaat het om 2 hervormde gemeenten (Rotterdam-Pernis en IJsselmonde) en 4 gereformeerde kerken (zoals Pernis en Rotterdam-Feijenoord). Vertegenwoordigers van de gemeenten ontmoeten elkaar in classisverband maar de gemeenten werken niet structureel samen.

Bestuurlijk nog een lappendeken, maar er gebeurt veel

Protestants Rotterdam is dus bestuurlijk een 'lappendeken' van onderling geheel zelfstandige gemeenten. De fusiegolf van de afgelopen jaren, waarbij protestantse gemeenten werden gevormd, is aan vele Rotterdamse gemeenten, waaronder de meest grootstedelijke ervan, tot nog toe voorbij gegaan. Niet geheel, want bijvoorbeeld de protestantse gemeente Rotterdam-Noordrand vermeldt trots dat zij tot stand is gekomen door de fusie van 3 hervormde gemeenten en 4 gereformeerde kerken.

Hoe verbrokkelt in bestuurlijk opzicht ook, valt op dat Rotterdam nog wel véél – mogelijk veel redelijk kleine – protestantse gemeenten telt. Van sommige gemeenten is bekend dat zij vergrijsen en (verder) teruglopen, andere groeien met name vanwege het missionaire karakter en verjonging van het ledenbestand. Ook kerkplanting is in Rotterdam aan de orde. Een van de oorzaken voor de gecompliceerde kerkelijke structuur kan gelegen zijn in de geografische structuur van Rotterdam. Sommige wijken liggen (als voormalige dorpen zoals Pernis of als nieuwe buitenwijken zoals Alexanderstad) geïsoleerd ten opzichte van de rest van de stad.

De vermelding naar een website in de kop van dit stukje is tussen haakjes geplaatst, omdat dit geen 'bestuurlijk officiële' website is. De website www.kerkeninrotterdam.nl draagt de titel 'PKN-kerken in Rotterdam' en bevat een kaart van Rotterdam, waarop de hierboven vermelde gemeenten staan aangegeven. Van een beperkt aantal is op deze website ook een beschrijving opgenomen. Verder beschikt elke gemeente over een website, waarbij in de links naar een aantal andere Rotterdamse kerken wordt verwezen. Soms lijkt vooral te worden verwezen naar andere gemeenten van vergelijkbare signatuur..

Stuurgroep

Ongeveer tien jaar geleden is binnen deze kerkelijke structuur een Centrale Stuurgroep opgericht, waarin gedelegeerden van alle Rotterdamse gemeenten elkaar ontmoeten. Ds. Bert Kuipers, predikant van het Laurenspastoraat, is de voorzitter van deze Stuurgroep.

Afgaande op de kerkelijke ervaringen elders zou men verwachten dat binnen de Centrale Stuurgroep wordt gesproken over reorganisatie of mogelijke fusies en daarmee samenhangende kwesties rond personele inzet, gebouwen of financiën. Voor zover dit echter aan de orde is geweest, is gebleken dat dit geen vruchtbare thematiek vormt. De betrokken gemeenten houden de problematiek rond instandhouding van de gemeente voor zichzelf. Er is bijvoorbeeld in de afgelopen jaren dan ook geen visie- of beleidsdocument over de toekomst van de protestantse gemeenten in Rotterdam tot stand gekomen.

Coördinatie rond praktische thema's

Het overleg in de Centrale Stuurgroep gaat met name over praktische thema's, zoals de Kerkennacht en – momenteel aan de orde – de organisatie van *The Passion*. Ook wordt gewerkt aan een gezamenlijk kerkblad. Wel zijn de gedelegeerden naar de Stuurgroep over het algemeen direct betrokkenen bij het beleid van de gemeente, uit een kerkenraad of de Algemene Kerkenraad. Ook is de Centrale Stuurgroep een 'centraal adres' (loket) voor de Rotterdamse gemeenten geworden, dit op verzoek van 'Utrecht', dat dit als voorwaarde voor financiële steunaanvragen stelde.

Het motto van de voorzitter ds. Kuiper lijkt te zijn '*niet duwen maar wachten*'. Samenwerking moet opbloeien uit het overleg en blijkt dan soms verrassend goed mogelijk te zijn. Hij neemt in het overleg een groeiend vertrouwen waar. Ook vermeldt hij dat er sprake is van een steedse, open sfeer. Hij acht het niet uitgesloten dat het werk van de Stuurgroep op den duur leidt tot een federatie van gemeenten.

Diaconale stuurgroep

Naast de Centrale Stuurgroep bestaat er ook een Diaconaal missionaire Stuurgroep, waaraan diaconieën deelnemen, de KSA (een Rotterdamse diaconale stichting) en het OWP (Oude Wijken Pastoraat). Ook in die groep ligt het accent niet op de overlegstructuur maar op 'samen iets doen'. Aangenomen wordt dat deze stuurgroep contacten heeft met de landelijke Federatie van Diaconieën.

Tevens kent Rotterdam een Convent van Kerken (stedelijke raad van kerken) en een stedelijk Platform Levensbeschouwing en Religie, dat tot doel heeft te fungeren als een multireligieus overlegplatform dat ook met de gemeentelijke overheid overlegt.

Op dit moment is het nog te vroeg om voluit mee te doen in de inventarisatie van het Beraad Grote Steden ten behoeve van een Nieuwsbrief. De voorzitter van de Stuurgroep is bereid om in het kader van deze rondes in een volgende fase mee te werken aan een nadere inventarisatie van ontwikkelingen en vraagstukken die zich in Rotterdam voordoen.

Tilburg

Website : www.pkn-tilburg.nl

Beleidsplan

Tilburg heeft een beleidsplan gemaakt getiteld "Ontmoeten en Verbinden". In het plan treffen we enerzijds een klassieke SWOT analyse aan maar het accent ligt vooral op een benadering die is geïnspireerd door de methodiek van de zogenoemde "Appreciative Inquiry" (waardierend organiseren). Hierbij worden mensen uitgenodigd primair te kijken naar positieve ervaringen en die te vertalen naar mogelijkheden voor andere werkvelden in de gemeente. Mensen worden dus gestimuleerd verantwoordelijkheid te nemen en plannen te maken in plaats van onder te duiken in problemen en bij de pakken te gaan neerzitten. Een citaat uit het plan maakt dat duidelijk:

"Als je de indruk hebt dat een bepaalde groep in de gemeente niet goed tot zijn recht komt, probeer dan eens te vragen : op welke plaats in de gemeente komen alle groepen wel goed tot hun recht ? Waar komt dat door. Hoe kunnen we dat ook op andere plaatsen bereiken ? Dat werkt beter en stimulerender dan dat we er een probleem van maken."

Het beleidsplan wordt dan ook telkens onderbroken door "een voorbeeldverhaal" dat de statements in het plan illustreert en concretiseert. Het is een wandeling langs gebeurtenissen in de gemeente geworden aan de hand van een gids waarin het beleid en de structuur worden gemarkeerd. http://www.pkn-tilburg.nl/index.php?option=com_docman&task=doc_download&qid=61&Itemid=62

2025

Ds. Penninkhof schreef een uitdagend scenario voor de gemeente in 2025. Niet als eindconclusie van een strategische analyse, maar als uitdagend fantasiebeeld van hoe het straks zou kunnen gaan. In een tweetal bijeenkomsten konden gemeenteleden meedenken over dat scenario, maar vooral ook over wat zij uit het heden mee wilden nemen naar de toekomst en waar zij afstand van zouden moeten doen. http://www.pkn-tilburg.nl/index.php?option=com_content&view=article&id=393&Itemid=88888930

Nacht van de Religies

In Tilburg is voor de tweede keer een grote interreligieuze manifestatie georganiseerd; deze keer in de vorm van een "Nacht van de Religies". Daaraan nemen niet alleen de christelijke kerken maar ook andere religies deel. Daarvoor is een datum in november gekozen die niet interfereert met de vieringen van de participerende religies. In 2011 werden 1000 bezoeken gebracht. Het thema was "langs bakens van licht". Op zaterdag 16 november 2013 wordt een volgende Nacht georganiseerd. <http://www.nachtvandereligiestilburg.nl/>

Sociale media

In Tilburg wordt geprobeerd voeling te houden met de sociale media, zonder dat men kan zeggen dat er een expliciet program is om deze in de activiteiten van de gemeente te integreren. Een digitale nieuwsbrief wordt aan belangstellenden verspreid naast de papieren informatiekanaal als kerkblad. Men onderkent dat sociale media in de toekomst een grotere rol zullen gaan spelen in het kerkelijk verkeer.

Jeugd

Er zijn verschillende club -catecheses. "Hap en snap" voor de laatste drie klassen van de basisschool, "Eet en weet" voor de groep tussen 12 en 15 jaar. Voor 15 – 18 jaar is er de PAT jongerenclub en voor de groep 18 jaar en ouder een geloofskring. Van tijd tot tijd zetten jongeren een eigen viering in elkaar.

Diaconaat

Op het gebied van diaconaat noemen we het project 'SchuldHulpMaatje' (hulp bij schuldsanering) dat in Brabant in drie grote steden, waaronder Tilburg, en enkele kleinere plaatsen, van de grond is gekomen.

Utrecht

Website : <http://www.protestant-utrecht.nl>

PGU

De Protestantse Gemeente Utrecht (PGU) ziet zich als het veelkleurige mozaïek van tien protestantse wijkgemeenten met elk hun eigen identiteit in de stad Utrecht. Een bijzonder kenmerk van de PGU is het actieve gemeentelven in een aantal monumentale binnenstadskerken: de Domkerk (Citypastoraat), Jacobikerk, Janskerk (oecumenisch studentenpastoraat EUG) en de Nicolaïkerk. Daarnaast kent de PGU een aantal wijkgemeenten in de buitenwijken van de stad.

De PGU wil 'Kerk in de stad, vóór de stad' zijn. De dienstbaarheid aan de samenleving krijgt vorm door een veelheid van diaconale, levensbeschouwelijke en culturele activiteiten. De diaconale activiteiten worden ondersteund door een aan het Bureau PGU verbonden team van medewerkers. De PGU omvat behalve de wijkgemeenten ook het pastoraat in ziekenhuizen en zorgcentra.

Deze rapportage zal worden aangevuld, nadat het moderamen van de AK de vragen uit de inventarisatieronde van BGS behandeld heeft. Deze versie is gemaakt op basis van een telefoongesprek met AK-scriba de heer Van Kooten.

Beleidsplan

Naar aanleiding van vraag 1 wijst de scriba op het nieuwe beleidsplan 2012-2016 van de PGU, dat onlangs is opgesteld (binnenkort in te zien via de website).

[http://www.protestant-utrecht.nl/upload/beleid/Beleidsplan PGU 2012-2016.pdf](http://www.protestant-utrecht.nl/upload/beleid/Beleidsplan%20PGU%202012-2016.pdf)

Ouderenpastoraat

Desgevraagd noemt hij als enkele speerpunten het ouderenbeleid en de samenwerking van de stedelijke bestuursorganen. Bij een krimpend kader wordt het van belang geacht de pastorale zorg voor ouderen op vernieuwde wijze vorm te geven. Hierin spelen zowel training van vrijwilligers als investering in ouderenwerkers en aandacht voor de relatie met de zorginstellingen een rol. Ook is de opzet van een meldpunt-pastoraat in dit kader van belang.

<http://www.lunetten.nl/knooppunt/Oudereninbeeldweb.pdf>

<http://www.lunetten.nl/knooppunt/ChecklistPastoraalMeldpunt.pdf>

Bestuursstructuur

De afstemming en samenwerking van de stedelijke bestuursorganen wordt bevorderd door over te gaan op een 'kleine Algemene Kerkenraad', waarin een permanente vertegenwoordiging van Diaconaal Missionair Orgaan (DMO) en College van Kerkrentmeesters is opgenomen. De (voltallige) Algemene Kerkenraad komt dan slechts eenmaal per kwartaal bijeen. Voor de aansturing van het gezamenlijke Bureau wordt aan de gemeenschappelijke regeling uit de kerkorde PKN gedacht (Ord. 4:11).

Andere aandachtspunten uit het beleidsplan zijn de samenwerking tussen de wijkdiaconieën en het stedelijke DMO en verdere verbetering van de exploitatie van gebouwen, met name als gevolg van de nieuwe BRIM-regeling (regeling voor onderhoud van rijksmonumenten).

Zwolle

Website : www.pknzwolle.nl

Herstructurering

In Zwolle is de laatste tijd veel aandacht gegeven aan de noodzakelijke herstructurering. Aanvankelijk werd getracht drie wijkgemeenten samen te voegen. Dat werd voor twee wijkgemeenten gerealiseerd.

Na aanvankelijke aarzeling heeft de derde wijkgemeente (Jeruzalemkerk) ook besloten zich aan te sluiten. Die aansluiting zal over een aantal weken worden gerealiseerd.

Het proces van samenvoeging is zorgvuldig begeleid door een stuurgroep, ondersteund door Piet Beintema (gemeenteadviseur PKN), waarbij alle belanghebbenden – ook gemeenteleden die geen bestuurlijke taak hadden – betrokken zijn. In de tweede fusiefase begeleidde Els Deenen (gemeenteadviseur PKN) dit proces.

Allerlei zaken zijn nog in ontwikkeling. Rekening moet worden gehouden met het gegeven dat het echte wijkgerichte gemeenten betreft. Aanvankelijk had men zich voorgenomen een stadsgemeente te vormen. Later is men daarop teruggekomen en is er bewust gekozen voor het continueren van het karakter van de wijkgemeente. Verwacht wordt dat het wijkgerichte pastoraat en diaconaat gecontinueerd kunnen worden omdat de daarvoor verantwoordelijke mensen op hun post blijven.

Identiteit en samenwerking

Wie naar de websites van de afzonderlijke Zwolse wijkgemeenten gaat komt tot de conclusie dat het heel verschillende wijkgemeenten betreft met een eigen uitstraling en karakteristiek. Dat roept tegelijkertijd de vraag op hoe zulke gemeenten optimaal kunnen samenwerken bij het terugvallen van middelen en talenten. In het, unaniem aanvaarde, Beleidsplan van 2008 wordt het beeld van de regenboog gebruikt. De gehele Protestantse Gemeente Zwolle erkent de veelkleurigheid niet alleen, maar ziet dit ook als een gewenst beeld. De wijkgemeenten met hun eigen kleur vormen samen deze regenboog. De wijkkerkenraden en de predikanten zijn zich ervan bewust dat samenwerking enerzijds noodzakelijk zal worden en anderzijds ook zin zal moeten hebben. De hierboven geformuleerde vraag over optimale samenwerking moeten we met elkaar beantwoorden.

In Zwolle zijn meer ontwikkelingen gaande die beter in een volgende aflevering van de Nieuwsbrief aandacht kunnen krijgen.